

تعیین اولویت‌های پژوهشی مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد غرب کشور

سردبیر محترم

توسعه پژوهش‌های هر کشور بر اساس نیازهای نهفته در راهبردها و هدف‌های موجود در برنامه‌های توسعه آن کشور و افزایش توان فعالیت‌های پژوهشی است و نخستین گام در راستای پژوهش‌های اصولی، فراهم نمودن منابع و تعیین اولویت‌های پژوهشی می‌باشد (۱). از آن‌جا که در علوم پزشکی و بهداشتی، مسأله پژوهش، رابطه مستقیم با سلامت و عمر افراد دارد، تعیین اولویت‌ها در این حیطة، اهمیت دوچندانی می‌یابد. تنها ۱۰ درصد از کل سرمایه‌های پژوهشی دنیا برای ۹۰ درصد از مشکلات مردم جهان به‌کار گرفته می‌شود. بنابراین در سال ۱۹۹۰ «کمیسیون پژوهش حوزه سلامت برای توسعه» (Commission on Health Research for Development (COHRED)) مفهوم «پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی» (Essential National Health Research (ENHR)) را به‌عنوان راهبردی در جهت ارتقاء سلامت، توسعه بر پایه برابری و عدالت اجتماعی ارایه کرد. پژوهش در ضرورت‌های بهداشت ملی، ابزار اصلی برای تصحیح عدم تعادل ۱۰ به ۹۰ در پژوهش‌های حوزه سلامت و در نتیجه ابزار اصلی سلامت و توسعه است (۲). این پژوهش با تغییراتی اندک، بر اساس روش COHRED انجام گرفت. مراحل انجام کار به این ترتیب صورت پذیرفت: ۱- نیازسنجی، ۲- تهیه لیستی از کارهای انجام‌شده و در حال انجام در طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۹ در ادارات و سازمان‌های ذی‌ربط، ۳- تهیه لیستی از پژوهشگران، مسئولان و گروه‌های ذی‌نفع در بعد پژوهش در زمینه سوء مصرف مواد جهت مشارکت در جلسه تعیین اولویت‌های پژوهشی، ۴- تشکیل جلسه‌ای با حضور مسئولان و پژوهشگران ذی‌ربط جهت تعیین اولویت‌های پژوهشی با استفاده از روش گروه اسمی (Nominal group technique). از این فنون برای بررسی نظرات گروهی از کارشناسان به‌منظور نیل به توافق یا تصمیم جمعی استفاده می‌شود. این روش در شش مرحله شامل: تولید و نوشتن ایده‌ها؛ بازخورد ایده‌ها؛ بحث پی‌درپی در مورد ایده‌ها؛ رأی‌گیری مقدماتی؛ بحث در مورد رأی‌گیری مقدماتی و رأی‌گیری نهایی (۸) اجرا می‌گردد و ۵- امتیازدهی و اولویت‌بندی عناوین مطرح‌شده بر اساس هزینه- اثربخش بودن طرح از دیدگاه اقتصادی و اولویت طرح به لحاظ کاربردی بودن و نیازمندی به نتایج حاصل از آن (۶).

در این پژوهش زمینه‌های جامعه‌شناختی، اپیدمیولوژی، درمان و آموزش، بیشترین تعداد عناوین و مباحثی همچون بار بیماری، بعد زیست‌شناختی، سیگار و قلیان و داروهای نسخه‌ای، کم‌ترین تعداد عناوین را به‌خود اختصاص دادند. تمامی عناوین بر اساس امتیازاتی که هر عنوان به‌تنهایی کسب نموده در یک ترتیب کلی قرار داده شد و به‌عنوان اولویت‌های مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد غرب کشور گزارش گردید.

با توجه به عناوین انتخاب شده در هر کدام از زمینه‌ها، می‌توان برداشتی کلی از مشکلات و دغدغه‌های مسئولان و پژوهشگران داشت. نتایج حاصل نشان‌دهنده این موضوع است که در بسیاری از موارد هنوز به دنبال اطلاعات اولیه و دلایل پایه‌ای می‌باشیم. البته زمینه‌هایی همچون آموزش و پیشگیری که جزء عناوین اصلی انتخاب‌شده برای اولویت‌های سوء مصرف مواد می‌باشند شاید به نحوی گویای گرایش مثبت مسئولان پژوهشی و اجرایی حوزه اعتیاد به این دو مقوله اصلی در زمینه وابستگی و سوء مصرف مواد باشد. پایایی و روایی پژوهش‌هایی از این قبیل، خود جای بحث دارد. از آن‌جا که پایایی نتایج این تحقیق منوط به افراد شرکت‌کننده در بررسی‌های کیفی می‌باشد نمی‌توان ادعایی بر پایا بودن آن داشت. ولی با توجه به شرایط کنونی و مدنظر قرار دادن اکثر گروه‌های ذی‌ربط و ذی‌نفع، شاید بتوان ادعا نمود که بهترین حالت ممکن حاصل گردیده است. اما از آن‌جا که نتایج بر اساس توافق کلی ارایه شده، می‌توان گفت که مطالعه از روایی بالایی برخوردار است.

«دریافت: ۱۳۹۱/۴/۲۶ پذیرش: ۱۳۹۱/۵/۳»

تورج احمدی جویباری^۱، عباس آقائی^{۱*}

۱. مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد غرب کشور، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

*عهده‌دار مکاتبات: کرمانشاه، خیابان سیلو، جنب میدان بار، مرکز تحقیقات سوء مصرف مواد، تلفن: ۰۸۳۱-۸۲۵۷۷۸۹

Email: aqaei.a@gmail.com, aqaei.a@kums.ac.ir

References

1. Zarqam N. [Indicators and criteria in the selection of topics and research and development projects and methods of research and development priorities (Persian)]. Rahyaft. 1997;17:12-17.
2. Lansang MA. A manual for research priority setting using ENHR strategies. Lausanne: PCL 2000;1-20
3. Mohammadi MR, Jafari-Mojarrad E, Bagherinejad S, Hosainpour AR. [Criteria for determining priorities for medical research (Persian)]. Tehran; National Research Center of Medical Sciences. 2002;22-3.